

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Reaktionen i Frankrig (1874)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 14. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes05-shoot-idm139713219557616/facsimile.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

rettigheder blev anerkendte; men da Mirabeau indsaa Umuligheden af Forslagets Fremme for Jødernes Vedkommende, lod han Behandlingen af dette Punkt blive udsat paa ubestemt Tid. To Aar gik hen. I Aaret 1791 fornyede Jøderne deres Ansøgning. Men hvilken Forandring i Tonen! Slavens ydmyge Bøn var bleven til Mandens bestemte og skarpe Fordring. Slutningen lyder:

«Hvis der var en Religion, hvis Bekendere ikke kunde være Borgere, mens Bekenderne af andre Religioner kunde være det, saa vilde disse være herskende Religioner; men der gives ingen herskende Religion, da alle har lige Rettigheder. Dersom man negter Jøderne Borgerrettigheder, fordi de er Jøder, straffer man dem, fordi de er fødte i en bestemt Religion. Men i saa Fald gives der ingen Religionsfrihed, siden Tab af Borgerrettigheder er knyttet til denne Frihed. Saameget er vist: idet man har hævet Menneskene til religiøs Frihed, har man ogsaa havt til Hensigt at hæve dem til borgerlig Frihed; der gives ingen Halv-Frihed, saa lidt som der gives en Halv-Retfærdighed.»

Faa Aar tilbage i Revolutionens Luftlag havde givet disse Pariaer Selvfølelse og Stolthed. Denne Gang gik Forslaget igennem uden Drøftelse.

I den grundlovgivende Forsamling kom den Uvilje imod den positive Religion og dens Præster, som «Filosoferne» havde meddelt deres Tidsalder, ikke endnu til Udbrud i Ord. Forbitrelsen gav sig foreløbig Luft i Gerning. Alt Kirkegods og Klostergods blev erklæret for Statsjendom. Voltaire havde givet sine Lærlinge det Hverv «at knuse den infame». De troende Katoliker saa i den grundlovgivende Forsamlings Beslutninger et Forsøg paa at udføre hvad han havde ment med dette Hverv. Det syntes dem som var det hele Helvede sluppet løs paa Kristi Kirke og som om «Filosoferne» vilde «afskaffe den kristelige Religion ikke blot i Frankrig, men i hele Europa, ja i hele Verden». (*Conjuration contre la religion catholique et les souverains* 1792). For at opnaa dette Resultat havde «Filosoferne» henvendt sig til de store Landes Regenter, til Friedrich af Prejsen, til Catharina af Rusland og andre, men det var ud fra den franske Middelstand at Slaget blev ført.

Præsterne, der efter et gammelt Ord har fundet hvad der fattedes Archimedes: det Punkt udenfor Jorden, i en anden Verden, hvorfra de kan sætte denne i Bevægelse, begyndte nu at fana-

tisere Provinserne. I Arras bares et Billede om, hvor Maury og de Kongeligsindede var afmalede paa den højre Side af den Korsfæstede, de Revolutionære paa den anden Side under den onde Røver. Et sandt Oprør fandt Sted i Nimes ved Efterretningen om at en Protestant, Saint-Étienne, var bleven valgt til Formand for Nationalforsamlingen.

Den nye Ordning af Kirkens Forhold opnaaedes ved et Forbund mellem Forsamlingens Voltairianere og Jansenister. Jansenisterne hadede som religiøse den jordiske Storhed og godkendte som skæbnetroende den menneskelige Etendighed. De vilde da ikke se Kirken rig og bekymrede sig ikke om den Gavn, dens Rigdomme gjorde nedadtil. Hertil kom, at den Mængde Skandaler, hvortil de højere Gejstliges Liv gav Anledning, opbragte deres Sædelighed. Det var saaledes f. Eks. bekendt, at Frøken Guimard, Biskop Jarantes Elskerinde, bortgav gejstlige Embeder i Operakulisserne, at Erkebispens af Narbonne i et af sine Abbedier havde et helt Harem, ja at Bernardinerne i Abbediet Granselve havde en lille By med eget Damekvarter og med altid dækkede Borde indrettede til deres natlige Svirelag.

Havde man nøjedes med at bemægtige sig Kirkefyrsternes Rigdomme, saa havde man kunnet afvise Beskyldningen for at ville Religionen tillivs. Men man gjorde Indgreb i Kirkens indre Forhold som i dens Tugt; man ændrede Gudstyrkelsens ydre Former, og Kirkens Foresatte forkyndte da naturligvis, at Religionen var rokket i sin Grund. De lavere Gejstlige vovede derfor saa godt som aldrig at aflægge Ed paa Forfatningen. Gjorde En det, saa blev den ringe Løn, han modtog af Staten, sammenlignet med Judas's Blodpenge, og det skønt det tidligere fandtes ganske i sin Orden, at Biskopperne besad Paladser og Haver og havde enhver Art Livsnydelse til deres Raadighed, medens den lavere Gejstlighed paa samme Tid blev formeligt udhungret.

Den nye Tingenes Orden gav paa Landet Anledning saavel til raa som til pudsige Optrin. Man læser i Camille Desmoulins' Bladartikler en meget humoristisk Skildring af en Landsbypræsts ufrivillige Afsked fra sit Sogn. Ved Kirkens Dør finder han en Søndag efter Gudstjenesten til sin Overraskelse en uhyre, fuldt pakket Flyttevogn med alle hans Sager. Ovenpaa Vognen sidder grædende hans Javotte, «Husholdersken», til hvem Skolemesteren siger Farvel med en Taare i Øjet. Han sættes ind i Vognen under Raabene: Farvel, Farvel, Deres Velærværdighed! og afsted